

Skulebiblioteket – kunnskapskjelde, kulturberar og sosial møteplass

Strategi for utvikling av skulebibliotek i vidaregåande opplæring i Hordaland 2017 – 2020

Innhald

1. Innleiing	2
2. Mål og strategiar	2
3. Status	3
3.1 Integrering i læringsmiljø og pedagogisk arbeid	3
3.2 Personale	4
3.3 Modellar	4
4. Strategiar	4
Strategi 1: Integrere skulebiblioteket i læringsmiljø og pedagogisk arbeid	4
Strategi 2: Styrke bibliotekfagleg bemanning	6
Strategi 3: Utvikle og forbeate biblioteklokala	7
5. Oversyn over mål strategiar og tiltak	8
Litteraturliste	9
Vedlegg 1: Utvikling av skulebiblioteka i vgs i Hordaland 1987 - 2015.....	10
Vedlegg 2: Oversyn over stillingar i skulebiblioteka i november 2016.....	14

1. Innleiing

Framtida høyrer til dei som er i stand til å finne fram til kunnskapen. Gode skulebibliotek som kunnskapsformidlar og sosial møteplass, kan spele ei viktig rolle for å nå mål og ta tak i sentrale utfordringar i dagens skule. Skulebibliotek høyrer med i utforming av ein skule for framtida, der kvalitet og trivsel er sentrale verdiar.

Biblioteka sitt samfunnsoppdrag er å vere tilgjengeleg for alle, uavhengige av sosiale, geografiske og økonomiske skiljeliner. Skulebiblioteket skal i tillegg støtte og fremje utdanningsmåla til skulen og bidra til å nå overordna mål i vidaregåande opplæring i Hordaland.

Hordaland fylkeskommune har hatt politisk vedtekne, strategiske planar for utvikling av bibliotek i dei offentleg eigde vidaregåande skulane sidan 2004. Ein har oppnådd mykje, men tilbodet er ikkje like godt på alle skular. Det trengs felles retningslinjer for kva ein reknar som eit godt skulebibliotek i fylket, både når det gjeld integrering i læringsmiljø, bemanning og biblioteklokale. *Strategi for utvikling av skulebiblioteka i vidaregåande opplæring i Hordaland 2017 – 2020* svarar på desse behova og gir føringar for utvikling av like gode skulebibliotek på alle skulane.

I Regional kulturplan for Hordaland 2015 – 2025 er bibliotek til barn og ungdom eit av innsatsområda. Målet er at barn og ungdom skal ha tilgang til gode skulebibliotek. Eit prioritert tiltak i handlingsprogrammet som gjeld fram til 2018, er å lage ny strategisk handlingsplan for bibliotek i vidaregåande skular i Hordaland.

Opplæringsavdelinga i fylkeskommunen og fylkesbiblioteket har samarbeidd om utvikling av skulebibliotek i nærare 30 år. Eit oversyn over arbeidet finst i vedlegg 1. *Strategi for utvikling av skulebibliotek i vidaregåande opplæring i Hordaland 2017 – 2020* er vidareføring av tidlegare strategiske planar for utvikling av skulebiblioteka. Strategien er utarbeidd av Kultur- og idrettsavdelinga ved fylkesbiblioteket i nært samarbeid med Opplæringsavdelinga og tilsette i skulebiblioteka.

2. Mål og strategiar

Hovudmål for utviklinga av skulebiblioteka i dei vidaregåande skulane i Hordaland i perioden 2017 – 2020 er:

Skulebiblioteket skal vere eit trygt og stimulerande læringsmiljø, eit sosialt rom, ein kulturarena og integrert medspelar for å nå skulen sine overordna mål.

Strategiar:

1. Integrere skulebiblioteket i læringsmiljø og pedagogisk arbeid
2. Styrke bibliotekfagleg bemanning
3. Utvikle og forbetre biblioteklokala

Kunnskapsløftet understreker at eit godt fungerande skulebibliotek er vesentleg for at skulen skal lukkast i å nå måla i den nasjonale læreplanen. Skulebiblioteket tar tak i utfordringar knytt til digital kompetanse, kjeldekritikk, informasjonssøk, eit utvida tekstomgrep og lesing som grunnleggande ferdigheit i alle fag.

Eit overordna mål for Opplæringsavdelinga i Hordaland fylkeskommune er å medverke til at elevane og lærlingane utviklar kunnskap, dugleik og haldningar som gjer at dei kan meistra liva sine og delta i arbeid og fellesskap i samfunnet.

Auka læringsutbytte og fullføring er eit hovudsatsingsområde, og all pedagogisk verksemd ved

«Skolen skal ha skulebibliotek med mindre tilgangen til skulebibliotek er sikra gjennom samarbeid med andre bibliotek. Bibliotek som ikkje ligg i skolen sine lokale, skal vere tilgjengeleg for elevane i skoletida, slik at biblioteket kan brukast aktivt i opplæringa på skolen. Biblioteket skal vere særskilt tilrettelagt for skolen.»
(Forskrift til Opplæringslova, 1998)

skulane skal bygge opp under dette. Skulebiblioteket er knytt til skulen si kjerneverksemd, og godt integrerte skulebibliotek kan vere ein viktig verkemiddel i denne satsinga.

Formålet med skulebiblioteket i Unescos skulebibliotekmanifest er at det «skal formidle kunnskap og kultur, og utvikle ferdigheter som er viktig for elevenes muligheter til å kunne fungere godt i dagens informasjons- og kunnskapsbaserte samfunn. Skulebiblioteket skal bidra til å utvikle elevenes evne til livslang læring og utvikle deres fantasi, for derved å gjøre dem i stand til å leve som ansvarlige borgere». (IFLA, 2007)

I forskning og utgreiingar er dette karakteristisk for skulebiblioteket sin funksjon og oppgåver¹:

- Det kan støtte og fremje utdanningsmåla som er nedfelt i læreplanar og skulen sine målsetjingar.
- Det er både ein pedagogisk ressurs i skulen sitt læringsmiljø, eit meningsfullt kulturtilbod og danningssrom for den einskilde elev.
- Det er både eit fagleg- og sosialpedagogisk verkemiddel.
- Det har ein pedagogisk funksjon, ein utlånsfunksjon og ein trivselsfunksjon.
- Elevane sin kvardagspraksis i biblioteket er aktivitetar eller bruk knytt til undervisningsrelaterte og fritidsrelaterte handlingar.
- Det er ikkje ein statisk institusjon, men ein institusjon i endringstakt med læreplanar og samfunnsutvikling.
- Det er summen av det fysiske rommet og personalet som arbeider der.

Skulebiblioteket skal:

- Auke motivasjon, vekke nysgjerrigheit og begeistring for læring
- Gi oppleving av læring, motivasjon og meistring, uavhengig av bakgrunn eller individuelle føresetnader
- Legge til rette for auka læringsutbytte
- Vere ein ressurs for å styrke leseferdigheit og digitale ferdigheiter
- Lære elevane å finne og bruke tekst og kjelder i einskilde fag
- Vere til inspirasjon, hjelp og støtte for undervisningspersonalet
- Delta i skulen sitt arbeid for auka gjennomføring
- Vere samlingsstad og arena for kulturelle opplevingar og litteratur
- Vere ein sosial møteplass
- Skape trivsel og motverke utanforskap ved å møte elevar med respekt og omtanke
- Bidra til eit godt psykososialt skulemiljø

3. Status

I høve til der ein sto i 2003, har det skjedd ei svært god utvikling for skulebiblioteka i Hordaland, men alle elevar har ikkje eit like godt bibliotektilbod. Skilnaden går mellom skular med og utan fagutdanna bibliotekar. Mange skulebibliotek har utvikla seg til å bli verdifulle ressursar i skulekvardagen, og mange skular som ikkje har like godt tilbod, ønskjer å utvikle biblioteka.

3.1 Integrering i læringsmiljø og pedagogisk arbeid

Det er ei utfordring å få optimalt ut av dei ressursane som blir nytta på biblioteka. Også på skular med tilsett bibliotekar, er biblioteka ofte ein underutnytta ressurs. Det er naudsynt å systematisere planlegging og samarbeid slik at skulen får nytte det fulle potensialet til eit godt skulebibliotek.

¹ (Rafste, 2001) (Hoel, Rafste, & Sætre, 2008) (Carlsten & Sjaastad, 2014)

3.2 Personale

På 12 år har ein på biblioteka i dei vidaregåande skulane i Hordaland gått frå å ha 1 fagutdanna bibliotekar i 50% stilling til å bli eit kollegium med 19 fagutdanna bibliotekarar i 16,5 årsverk. 17 skular har fagutdanna bibliotekar i 20% til 100% stillingsressurs. Tek ein med «lærarbibliotekarane», er det i november 2016 24,66 årsverk fordelt på 50 tilsette i skulebiblioteka (sjå vedlegg 2).

Hausten 2017 har 63,6% av elevane tilgang til fagutdanna bibliotekar (10742 av 16885 elevar)
--

Opplæringsavdelinga finansierer stilling som skulebibliotekkoordinator i 100% stilling med arbeidsplass på fylkesbiblioteket. Koordinatoren gir individuell oppfølging av dei bibliotektilsette, sikrar tilgang og kvalitet i felles biblioteksystem, felles tenester, organiserer kurs, konferansar og fagsamlingar. Rettleiing ved tilsetjing av bibliotekarar ved skulane og oppfølging av felles planar og tiltak er del av stillinga.

3.3 Modellar

Nye skular i Hordaland har fått gode bibliotek, som kan vere modellar for andre. Årstad har eit bibliotek med mange av funksjonane som er nemnde i denne planen. Skulebiblioteket på Nordahl Grieg er også ein god modell. Biblioteket på Amalie Skram vgs har ei ordning med bunden skuletid på biblioteket. Tida elevane nyttar på biblioteket blir rekna som undervisningstid. Fleire av biblioteka i dei eldre skulane, med fagutdanna bibliotekar, har utvikla seg til gode skulebibliotek, t.d. Bergen katedralskole.

Fitjar vgs har våren 2016 starta samarbeid med folkebiblioteket om betre utnytting av ressursar. Biblioteket ved Nye Åsane vgs bli planlagt til å bli samlokalisert med folkebiblioteket sin filial i Åsane. Begge desse døma er i ulik skala nybrottsarbeid, med samarbeid om lokale, personale og bibliotektenester

I nybygg og ved ombygging av eldre skular ser ein som regel på skulebiblioteket sin funksjon som ein verdifull ressurs, og mange skular i Hordaland får etter kvart gode biblioteklokale med fagutdanna personale.

4. Strategiar

Strategi 1: Integrere skulebiblioteket i læringsmiljø og pedagogisk arbeid

Mål: Bibliotektilbodet skal vere integrert i opplæringa, tilpassa fagtilbod og undervisningsarbeid. Det skal bidra til å auke læringsutbytte og fullføring.

Skulebiblioteket kan tilføre læringsmiljøet på skulen rammer for læring som alternativ og supplement til tradisjonell klasseromsundervisning. I *Framtidens skole* (Kunnskapsdepartementet, 2015) er det lagt vekt på å utvikle kompetanse i å lære. Skulen skal også bidra til at elevane lærer å utforske og skape. I dette arbeidet er skulebiblioteket ein verdifull ressurs.

Elevar skal lære å lære. Kunnskap går ut på dato, og den nye kunnskapen får ein tilgang til på biblioteket. Bibliotekaren er ekspert på å finne kjelder og kjeldekritikk. Skulebiblioteket kan spele ei aktiv pedagogisk rolle, men det i seg sjølv aukar ikkje kvaliteten på elevane sitt arbeid. Det er samspelet med lærarar som gir elevane intellektuelt utfordrande oppgåver, som er viktig. Forsking tyder på at skulebiblioteket kan auke kvaliteten på elevane si læring, men at auka ressursar til skulebiblioteket ikkje utan vidare medverkar til dette. «*Det som først og fremst påverkar skulebiblioteket si rolle for læringa til elevane er kva læraren gjer, kva syn på kunnskap og læring dei har, og kva for metodar dei nyttar*» (Barstad, Audunson, Hjortsæter, & Østlie, 2007, s. 32)

Kunnskapsløftet fokuserer på å stimulere elevane i deira personelege utvikling og identitet, samt å auke den sosiale kompetansen. Læringsmiljøet skal vere inkluderande med sosialt fellesskap som gir rom for samarbeid, dialog og meiningsbryting. Mykje av denne aktiviteten hender i klasserommet eller andre arenaer styrt av læraren. Skulebiblioteket er ein ressurs, som kan spele ei endå viktigare rolle, dersom skulen tek innover seg føremålet med skulebiblioteket og integrerer det i egne planar og undervisning. Forsking viser at formuleringar om rolla til skulebiblioteket i skulen sitt eige måldokument er viktig for å meisle ut og tydeleggjere biblioteket sin funksjon, ansvaret og kopling til skuleverksemda. (Barstad, Audunson, Hjortsæter, & Østlie, 2007, s. 33).

Skulebibliotekaren bidrar med kunnskap og ferdigheiter knytt til formidling av informasjon og bruk av ressursar til lærings- og undervisningsaktivitetar som informasjonssøking, prosjektarbeid, problemløysing, trening i lese- og læringsferdigheter, leseinspirasjon og kulturelle aktivitetar. Arbeidet vekslar mellom eit breitt mangfald av lærings situasjonar med enkeltelevar, små grupper med elevar, klasseundervisning samt tips og kurs til lærarkollegiet. Skulebibliotekaren skal vere synleg i skulemiljøet og må delta i fagleg-pedagogisk planleggingsarbeidet, f.eks. planlegging av fordjupingsoppgåve i norsk og undervisning i kjeldebruk.

Bibliotekaren kan bidra med ein annan innfallspori til fagområda og har kompetanse i informasjonssøking og samtids litteratur. I NIFU-undersøkinga frå 2013 seier over 70 % at funksjonen til skulebibliotekansvarlege i stor grad er å drive med rettleiing i bruk av informasjonsskjelder og å samarbeide med lærarane om å bruke biblioteket som læringsarena (Vibe & Hovdhaugen, 2013, s. 49). Innanfor skulesamfunnet, bør skulebibliotekaren arbeide for kontinuitet og samkjensle, gjennom aktivitetar på tvers av læreplanar og fagområde.

Samarbeid er ein viktig del av arbeidet til skulebibliotekaren: Samarbeid med administrasjonen for å utvikle forståing og støtte for biblioteket sitt bidrag til å nå skulen sine oppgåver og mål, og samarbeid mellom lærarar og skulebibliotekar, som er avgjerande for å kunne nytte bibliotektenesta fullt ut. Skulebibliotekaren er del av det pedagogiske personalet på skulen.

Elevane sin kvardag er gjennomorganisert. Biblioteket er også ein friplass, der ein til dels styrer tid og aktivitetar sjølve. Mange skulebibliotek fungerer som ein viktig sosial arena. Ein naturleg del av arbeidet for skulebibliotekaren er å vere ein tydeleg vaksenperson med *blikk for alle og fokus på den enkelte*, som det står i fylkeskommunen si rettleiing for tidleg identifikasjon, kartlegging og oppfølging for auka gjennomføring. Bibliotekaren er ein som ikkje set karakterar, men som likevel ser eleven.

Samlinga i skulebiblioteket er som oftast liten. For at denne skal fungera optimalt, er det naudsynt å driva aktiv samlingsutvikling, dvs. at ein må kjøpe inn nye titlar og luke ut bøker eller andre medium som er øydelagde eller uaktuelle. Skulebiblioteket skal ha fysiske og digitale skjelder, tilbod om kurs og rettleiing i kjeldebruk og metodar for samarbeid med pedagogisk personale. Innlån frå andre bibliotek og deltaking i konsortiet for e-bøker i Hordaland er eit viktig supplement til egne samlingar.

Marknadsføring: tenester og aktivitetar i skulebiblioteket må gjerast kjende, slik at alle brukar-grupper er klar over biblioteket sine tenester og ressursar og rolle som partner i læring.

Tiltak:

1. Sikre skriftleg forankring av skulebiblioteket som ressurs, i kvar skule sine planar, og at det blir laga plan for skulebiblioteket på skulane.
2. Ha bruk av skulebibliotek som tema på skuleleiar samlingar og samlingar for pedagogisk personale.
3. Utvikle modellar for sosiale og kulturelle aktivitetar i biblioteket.

4. Arbeide for at samlingsutvikling er i tråd med skulen sine fagplanar og for at skulane har tilstrekkeleg budsjett til innkjøp av nytt materiale.
5. Vidareføre deltaking for skulane i konsortiet for utlån av e-bøker i Hordaland.
6. Arbeide for at skulebiblioteka har tilgang til relevante elektroniske ressursar.
7. Utvikle ordningar for lån mellom skulane og utnytting av det nasjonale biblioteknettverket.
8. Innarbeide skular som ønskjer det, i ordninga med transport mellom bibliotek.
9. Marknadsføre bibliotekenestene til ulike brukargrupper.

Strategi 2: Styrke bibliotekfagleg bemanning

Mål: Alle elevar i vidaregåande skular i Hordaland skal ha tilgang til skulebibliotekar. Bibliotekarressursen er bestemt av elevtalet på skulen.

Utvikling av skulebiblioteket som læringsarena, kulturarena og reell, pedagogisk støtte, kan berre kan realiserast fullt ut med fagutdanna personale (Barstad, Audunson, Hjortsæter, & Østlie, 2007). Dette blir dokumentert gjennom forskning og synes i erfaringar frå skular i Hordaland.

Det knyter seg forventningar til bibliotekaren og biblioteket sine tenester, men realitetane rundt bemanning, økonomi og fysiske tilhøve set grenser for kva ein kan få til. Å ha personale med bibliotekfagleg kompetanse, engasjement og interesse for ungdom er avgjerande for å nå alle måla i denne strategien.

Bibliotekarressurs

I 2016 får nokre skular finansiert bibliotekarressursen gjennom ei sentral løyving, medan andre prioriterer lønsmidlar til bibliotekar innanfor eiga ramme. Mange skular ønskjer seg bibliotekar, men kan ikkje finansiere det over eige budsjett. Dette har ført til forskjellar mellom skular som i utgangspunktet er ganske like. Elevtalet på skulen skal vere retningsgivande for storleik på bibliotekarstillinga:

-300 elevar	50% stilling
300-500 elevar	100% stilling
500-800 elevar	150% stilling
800- elevar	200% stilling

I dag er det 50 personar fordelt på 24,66 årsverk som arbeider i skulebiblioteka (sjå vedlegg 2). Det er 16,5 årsverk fagutdanna bibliotekar. Ut frå tabellen over kan ein anslå at 34-38 årsverk ville vere høveleg bemanning for skulebiblioteka i fylket.

På nokre mindre skular er det aktuelt å samarbeide med folkebiblioteket ved å kjøpe bibliotekarkompetansen av kommunen, slik det blir gjort i Etne, Austrheim og Osterøy. På Nye Åsane vgs, der det blir planlagt kombinasjonsbibliotek med Bergen. Off. Bibliotek sin filial, er beste løysing å kjøpe tenesta av Bergen kommune. Slike samarbeid må regulerast i avtaler.

Kompetanseutvikling

I opplæringsavdelinga sin strategiske planen for kompetanseutvikling er bibliotekansvarlege ein av målgruppene. Her står det m.a.: «Etterutdanning i høve til dagens medielandskap er ei viktig investering. Styrking av kompetansen i skulebiblioteka vil vere viktig for elevane si læring og læringsmiljøet, og bidra til å gjere biblioteket som læringsarena til ein uvurderleg møteplass mellom språk og kultur for alle elevar»

Våren 2017 får skulebibliotekarane i fylket tilbod om nettstudiet «Skulebibliotekets rolle for elevens læringsarbeid» i Bergen. Dette er eit vidareutdanningskurs spesielt retta mot skulebibliotekansvarlege i vidaregåande opplæring og i ungdomsskulen. Kurset tek for seg rolla til skulebiblioteka som ein del av ei heilskapleg pedagogisk satsing, korleis biblioteket kan bidra til læring, og rolla det har i den digitale skulekvardagen. Studiet legg vekt på korleis informasjon og rettleiing vert organisert ved bruk av digitale løysingar/verktøy, og ved bruk av sosiale mediesjangrar.

I tillegg til etter- og vidareutdanningstilbod, må det kontinuerleg vere tilbod om kurs og seminar med bibliotekfagleg oppdatering. Dei fleste skulebibliotekarane arbeider åleine, det er difor viktig med fagsamlingar der ein kan lære av og inspirere kvarandre.

Tiltak:

1. Sikre at alle skular har fagutdanna bibliotekarressurs ut frå elevtalet på skulen.
2. Organisere og delfinansiere nettstudiet «Skulebibliotekets rolle for elevens læringsarbeid»
3. Gi bibliotektilsette kontinuerleg tilbod om relevant etter- og vidareutdanning.
4. Arrangere fagdagar for skulebibliotektilsette i fylket to gonger i året.

Strategi 3: Utvikle og forbete biblioteklokala

Mål: Alle skular skal ha funksjonelle og trivelege biblioteklokale

Bibliotekrommet er eit «porøst» rom, der alle kan vere på tvers av tilhørigheit. Skulebiblioteket blir brukt til varierte aktivitetar som å gjere lekser og skulearbeid, møte vener, surfe på nett, finne lesestoff og lese (Rafste, 2001, s. 316). Dei fleste av desse aktivitetane er ikkje organiserte og oppstår spontant, noko som kjenneteiknar lågintensive møteplassar (Aabø, 2012). Desse møteplassane utset oss for andre inntrykk enn vi vanlegvis oppsøker, i motsetnad til høgintensive møteplassar, som blir vald ut frå primære interesser og verdiar. Skulebiblioteket kan tilby begge delar. Det er dei lågintensive møteplassane som er mest utfordrande å skape i dagens samfunn, og slike er viktige for å byggje sosial kapital.

Biblioteket skal inviterer til arbeid og ro, til samvær og vennskap og til å kvesse tankar og meiningar. Det er ein stad der det er trygt og legitimt å vere åleine, men det er også ein stad der du møter andre på tvers av fag og klassar. Biblioteket skal vere ein plass å lære, men også ein plass å vere. Det skal ha plass til både individuelt arbeid og gruppearbeid. Biblioteklokalet kan også nyttast som kulturarena, t.d. i samband med forfattarbesøk og elevinitierte kulturarrangement. Med god planlegging og funksjonelle møblar blir det plass til utstillingar og ulike typar aktivitetar.

Krav til skulebiblioteket

Det er store variasjonar på biblioteklokala i skulane. Planlegging av skulebibliotek skal vere inne i byggeprosjekt frå starten, både i nye skulebygg og ved tilbygg og ombygging av eldre skular. Skulebiblioteket skal ha sentral plassering i skulen og ha plass til både læringsaktivitetar, sosiale og kulturelle aktivitetar. Biblioteket må ha:

- Hylleplass til ei aktuell og tilpassa samling av ulike typar medium
- Plass til utstillingar
- Fleksible møblar som kan ryddast vekk under arrangement
- Lager til lærebøker
- Gruppearbeidsplassar i biblioteket og gjerne grupperom i nærleiken
- Stille sone eller lesesal for individuelt arbeid
- Nærleik til it-hjelp
- Soner med komfortable møblar

- Tilgang til teknologi

Tiltak:

1. Utvikle gode og funksjonelle skulebibliotek i nye bygg og ved oppgradering av eldre skular.
2. Kartlegge status og planleggje utbetringar i eksisterande biblioteklokale.

5. Oversyn over mål strategiar og tiltak

Visjon: Skulebiblioteket skal vere eit trygt og stimulerande læringsmiljø, eit sosialt rom, ein kulturarena og integrert medspelar for å nå skulen sine overordna mål.

Strategi 1: Integrere skulebibliotket i læringsmiljø og pedagogisk arbeid		
Mål	Tiltak	Kostnad
Bibliotektilbodet skal vere integrert i opplæringa, tilpassa fagtilbod og undervisingsarbeid. Det skal bidra til å motverke utanforskap og auka fullføring.	1. Sikre skriftleg forankring av skulebiblioteket som ressurs, i kvar skule sine planar, og at det blir laga plan for skulebiblioteket på skulane.	0
	2. Ha bruk av skulebibliotek som tema på skuleleiarssamlingar og samlingar for pedagogisk personale	0
	3. Utvikle modellar for sosiale og kulturelle aktivitetar i biblioteket.	0
	4. Arbeide for at samlingsutvikling er i tråd med skulen sine fagplanar og for at skulane har tilstrekkeleg budsjett til innkjøp av nytt materiale.	På skulen sitt budsjett
	5. Vidareføre deltaking for skulane i konsortiet for e-bøker i Hordaland	Ca. 1000 kr årleg per skule. Kr 150 000 frå fylkesbiblioteket ²
	6. Arbeide for at skulebiblioteka har tilgang til relevante elektroniske ressursar.	På skulen sitt budsjett
	7. Utvikle ordningar for lån mellom skulane og utnytting av det nasjonale biblioteknettverket.	På skulen sitt budsjett
	8. Innarbeide skular som ønskjer det, i ordninga med transport mellom bibliotek.	Ca. 5000 kr året per skule
	9. Marknadsføre bibliotektenestene til ulike brukargrupper.	0
Strategi 2: Styrke bibliotekfagleg bemanning		
Mål	Tiltak	Kostnad
Alle elevar i vidaregåande skular i Hordaland skal ha tilgang til skulebibliotekar. Bibliotekarressursen er bestemt av elevtalet på skulen.	1. Sikre at alle skular har fagutdanna bibliotekarressurs ut frå elevtalet på skulen	Ca 7 mil kr over ein 5-årsperiode
	2. Organisere og delfinansiere nettstudiet «Skulebibliotekets rolle for elevens læringsarbeid»	Ca kr 100 000 frå kompetanseplan + eigenbetaling
	3. Gi bibliotektilsette kontinuerleg tilbod om relevant etter- og vidareutdanning.	Eigenbetaling
	4. Arrangere fagdagar for skulebibliotektilsette i fylket to gonger i året	Ca. 50 000 frå kompetanseplan + eigenbetaling

² Fylkesbiblioteket er i spleiselag med kommunale folkebibliotek om innkjøp av e-bøker til ei felles samling som vgs har tilgang til. Kostnaden for skulane er drift av utlånssystemet.

Strategi 3: Utvikle og forbedre biblioteklokala		
Mål	Tiltak	Kostnad
Alle skular skal ha funksjonelle og trivelege biblioteklokale	1. Utvikle gode og funksjonelle skulebibliotek i nye bygg og ved oppgradering av eldre skular.	Innarbeidast i byggekostnader
	2. Kartlegge status og planleggje utbetringar i eksisterande biblioteklokale	0

Litteraturliste

- Barstad, J., Audunson, R., Hjortsæter, E., & Østlie, B. (2007). *Skulebibliotek i Norge. Kartlegging av skulebibliotek i grunnskule og vidaregåande opplæring*. Volda: Høgskulen i Volda / Møreforskning Volda.
- Carlsten, T. C., & Sjaastad, J. (2014). *Evaluering av Program for skulebibliotekutvikling 2009-2013*. Oslo: NIFU.
- Forskrift til Opplæringslova. (1998). *Forskrift til opplæringslova. Kapittel 21 Tilgang til skulebibliotek*. Hentet 02.04., 2016 fra https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2006-06-23-724/KAPITTEL_23#KAPITTEL_23
- Hoel, T., Rafste, E. T., & Sætre, T. P. (2008). *Opplæring, oppdagelse, opplysning : Fagbok om skulebibliotek*. Oslo: Biblioteksentralen.
- Hordaland fylkeskommune (1997). *Skulebibliotekprosjektet for dei vidaregåande skulane i Hordaland 1987-1997. Ei vurdering*. Hordaland fylkeskommune. Opplæringsavdelinga. Fylkesbiblioteket
- Hordaland fylkeskommune. (2005). *Gode skulebibliotek gir kultur for læring : Strategisk handlingsplan for skulebiblioteka i vidaregåande skolar i Hordaland 2004-2010*. Bergen: Hordaland fylkeskommune.
- Hordaland fylkeskommune. (2010). *Skulebibliotek for kunnskap og trivsel : Strategisk plan for bibliotek i vidaregåande skular i Hordaland 2011-2015*. Bergen: Hordaland fylkeskommune.
- Hordaland fylkeskommune. (2014). *Blikk for alle - fokus på den enkelte*. Bergen : Hordaland fylkeskommune.
- Hordaland fylkeskommune. (2015). *Premiss: Kultur. Regional kulturplan for Hordaland 2015 – 2025*. Bergen : Hordaland fylkeskommune
- Hordaland fylkeskommune. (2015). *Styringsdokument for det pedagogiske utviklingsarbeidet ved ei vidaregåande skulane 2016 - 2018*. Hentet 08.04, 2016 fra <http://www.hordaland.no/globalassets/for-hfk/utdanning2/vg-skole/filer/styringsdokument-2016-2018.pdf>
- Hordaland fylkeskommune (2016). *Plan for kompetanseutvikling. Strategi 2016 – 2020*. Bergen : Hordaland fylkeskommune
- IFLA. (2007). *IFLA/UNESCOs Retningslinjer for skulebibliotek*. Oslo: Norsk Bibliotekforening.
- IFLA. *School libraries guidelines*. Hentet 08.04.2016 fra <http://www.ifla.org/files/assets/school-libraries-resource-centers/publications/ifla-school-library-guidelines.pdf>
- Kunnskapsdepartementet, 2015. *Fremtidens skole - Fornøyelse av fag og kompetanser (NOU 2015: 8)*
- Rafste, E. T. (2001). *Et sted å lære eller et sted å være : En case-studie av elevers bruk og opplevelse av skulebiblioteket*. Oslo: Universitetet i Oslo.
- Vibe, N., & Hovdhaugen, E. (2013). *Spørsmål til Skole-Norge våren 2013*. Oslo: NIFU.
- Aabø, S., Audunson, R. A. (2012) *Use of library space and the library as place*. Library Library & Information Science Research. Vol. 34.

Vedlegg:

1. Utvikling av skulebiblioteka i Hordaland 1987 – 2015
2. Oversyn over stillingar i skulebiblioteka per august 2016

Vedlegg 1: Utvikling av skulebiblioteka i vgs i Hordaland 1987 - 2015

1. Samandrag

1.1 Arbeid på 80- og 90-talet

På 80- og 90 talet satsa mange fylke på tilsetjing av fagutdanna bibliotekarar, og fleire fekk 1-3 heiltidstilsette på skulebiblioteka.

I Hordaland hadde ein fokus på at ein lærar ved alle skulane skulle ha grunnopplæring i bibliotekknunnskap. Kravet var at skulen hadde biblioteklokale og løyve pengar til bøker, datautstyr o.a. Det blei etablert bibliotek på alle skulane og kvar skule fekk eit fast beløp frå Opplæringsavdelinga til læraren som hadde ansvar for biblioteket. I utgangspunktet var dette til 20 % stilling på kvar skule.

Resultatet var at dei vidaregåande skulane i Hordaland på byrjinga av 2000-talet hadde små løyvingar, mangel på personalressursar, låg formell bibliotekkompetanse og mange dårlege lokale.

1.2 Plan vedtatt i 2003

I 2003 starta arbeid med ein strategisk plan for utvikling av skulebiblioteka i Hordaland. Visjonen var at alle elevar i fylket, uavhengig av skulestorleik og linjeval, skulle få moderne bibliotektenester med tilgjengeleg og kvalifisert rettleiing på skulen sin. Erkjenninga av at ein utan kvalifiserte skulebibliotekarar i tilstrekkelege stillingar ikkje kunne realisere visjonen, førte til at hovudmålet var å auke personalressursane til skulebiblioteka. Planen blei ei drivkraft for utvikling. Det var særleg mange positive resultat på skular som fekk tilsett fagutdanna bibliotekar. Fylkesutvalet vedtok at planen skulle reviderast, og fylkestinget vedtok ny strategisk plan i desember 2010.

Ein analyse av bibliotekstatistikken i 2009 viste at utlånet var nesten 4 gonger så høgt med fagutdanna bibliotekar i 100% stilling samanlikna med skular utan bibliotekar

1.3 Plan vedtatt i 2010

Hovudmålet i den nye strategiske planen var at skulebiblioteka skulle bidra til å nå overordna mål i den digitale skulen og utvikle betre læringsmiljø gjennom tilbod om funksjonelle og trivelege biblioteklokale med tilgjengeleg, kvalifisert personale. Samlingar og tenester skulle tilpassast skulen sine fagtilbod og tilrettelegging for undervisningsarbeidet, til beste for elevar og lærarar.

Fylkestinget vedtok m.a. at alle vidaregåande skular i Hordaland bør ha fagutdanna bibliotekar.

Også denne planen blei ei drivkraft for utvikling av skulebiblioteka, men i planperioden blei det ikkje løyvd ekstra midlar til å opprette bibliotekarstillingar.

2. Skulebibliotekprosjektet 1987-1997

I perioden frå 1987-1997 blei det gjennomført eit skulebibliotekprosjekt, som løfta bibliotektilbodet i dei vidaregåande skulane i Hordaland m.o.t. lokale, biblioteksystem og personale. Arbeidet bygde på ein rapport som synte at skulane i særskilt liten grad hadde eit tilbod som kunne seiast å tilfredsstille krava til eit godt skulebibliotek.

Prosjektet gjekk ut på å gi ein lærar ved alle vidaregåande skular grunnutdanning i bibliotekknunnskap og øyremerking av eit fast beløp til læraren som fekk ansvar for biblioteket. I utgangspunktet var dette ei 20 % stilling. Det var totalt berre ein fagutdanna bibliotekar. Vedkommande var koordinator for skulebibliotekarane i tillegg til å vere skulebibliotekar på eigen skule, i til saman 50% stilling.

I denne perioden satsa mange andre fylke på tilsetjing av fagutdanna bibliotekarar, og fleire fylke fekk 1-3 heiltidstilsette på skulebiblioteka. Dei vidaregåande skulane i Hordaland hadde på byrjinga av 2000-talet små løyvingar, mangel på personalressursar, låg formell bibliotekkompetanse og dårlege lokale.

«Gode skulebibliotek gir kultur for læring» Strategisk handlingsplan for skulebiblioteka i vidaregåande skolar i Hordaland 2004 - 2010

Oppstart av planarbeid blei vedtatt i fylkestinget i mars 2003. Planarbeidet var forankra i Fylkesplanen, Fylkesdelplan for biblioteka i Hordaland 2002-2005 og Opplæringsplan 1996-2008. Etter ein grundig planprosess blei planen vedtatt i fylkestinget i juni 2004.

Visjon: Alle elevar i fylket, uavhengig av skulestorleik og linjeval, skal få moderne bibliotektenester med tilgjengeleg og kvalifisert rettleiing på skulen sin.

Mål: Å auke sentrale og lokale personalressursar til skulebiblioteka i overskødeleg framtid. Utan kvalifiserte skulebibliotekarar i tilstrekkelege stillingar, kan vi ikkje realisere visjonen.

Planen blei ei drivkraft for utvikling. Det var særleg mange positive resultat på skular som fekk tilsett fagutdanna bibliotekar. Det blei arbeidd med fem strategiar. Arbeid med opptrapping av skulebibliotekarressursen (strategi 4) var særleg krevjande.

Strategi:	Resultat:
Strategi 1: Modellar for gode skulebibliotek	<ul style="list-style-type: none"> 3. Etablert modellbiblioteket på Os vgs. Hausten 2015 framstår ikkje dette biblioteket som ein modell lenger. 4. Etablert fleire "besøksbibliotek", som ei følgje av god tenesteutvikling
Strategi 2: Rettleiingsoppgåver og faglege nettverk	<ul style="list-style-type: none"> • Tilsett koordinator i full stilling med arbeidsplass på fylkesbiblioteket, finansiert over Opplæringsavdelinga sitt budsjett. • Hjelp til oppgradering av samlingar, kurs og individuell rettleiing • Skulebibliotek som eige fag i "It's learning"; aktivt forum for informasjon og erfaringsutveksling mellom dei bibliotektilsette
Strategi 3: Sentrale fellestenester	<ul style="list-style-type: none"> • Bibliotekatalogane slått saman til ein felles katalog • Sentral registrering av bøker og anna materiale • Utlånsordning for lærebøker • Abonnement på kunnskapsdatabasane A-tekst og Britannica Online School Edition
Strategi 4: Opptrapping av skulebibliotekarressursen	<ul style="list-style-type: none"> • Ekstra løyving på til saman 4,5 millionar kroner til nye bibliotekarstillingar i • 21 skular fekk bibliotekarressurs; 12 fulle stillingar • 9 prosentstillingar frå 60% og ned til 10% • Utlånet i 2009 på skular med fagutdanna bibliotekar i 100% stilling var nesten 4 gonger høgre enn på skular utan fagutdanna bibliotekar
Strategi 5: Samarbeidsmodellar	<ul style="list-style-type: none"> • Starta arbeid for kombinasjonsbibliotek mellom folkebiblioteket i Etne og skulebiblioteket i planlegging av Skakke kulturhus

Visjonen i planen blei ikkje nådd, og i november 2009 vedtok fylkesutvalet at planen skulle reviderast.

3. «Skulebibliotek for kunnskap og trivsel» Strategisk plan for bibliotek i vidaregåande skolar i Hordaland 2011-2015

Planen blei vedtatt i fylkestinget i desember 2010.

I vedtaket heiter det at:

1. Arbeidet med utvikling av gode bibliotektenester i vidaregåande skolar skal halde fram slik den nye strategiplanen skisserer.
2. Årlege handlingsplanar skal følgje opp intensjonane i strategiplanen.
3. Finansiering av nye stillingar må avklarast fortløpande i årsbudsjett og økonomiplan.
4. Alle vidaregåande skolar i Hordaland bør ha fagutdanna bibliotekar.

Visjon: Med eleven i sentrum skal skulebibliotek i vidaregåande skule i Hordaland bli ein aktiv og integrert medspelar for å nå skolen sine overordna mål.

Hovudmål: Skulebiblioteka skal bidra til å nå overordna mål i den digitale skulen og utvikle betre læringsmiljø gjennom tilbod om funksjonelle og trivelege biblioteklokale med tilgjengeleg, kvalifisert personale. Samlingar og tenester skal tilpassast skolen sine fagtilbod og tilrettelegging for undervisningsarbeidet, til beste for elevar og lærarar.

Det har blitt arbeidd med tre strategiar med eigne med mål og delmål.

STRATEGI 1: Bemanning (fagutdanna bibliotekar)	
Mål: Opprette bibliotekarstilling i 100% ressurs på skolar med meir enn 300 elevar, i 50% ressurs på skolar med inntil 300 elevar, auke bemanning på skolar med meir enn 500 elevar og finne samarbeidsløysingar med folkebibliotek for kjøp av bibliotekarressurs til dei minste skolane	
Delmål:	Status august 2015:
1. Opprette bibliotekarstillingar: 100% ressurs på skolar med meir enn 300 elevar	Av 10 skular med mellom 300 og 500 elevar, har 4 bibliotekar. Bortsett frå Voss gymnas som har 0,55 stilling, er det fulle stillingar.
2. Opprette bibliotekarstillingar: 50% ressurs på skolar med inn til 300 elevar	Av 21 skular med mindre enn 300 elevar, har 9 bibliotekar. 7 har om lag 50% stilling, den minste (Etne), som er eit kombinasjonsbibliotek, har 20% bibliotekarressurs.
3. Auke bemanninga på skolar med meir enn 500 elevar	Av 12 skular med meir enn 500 elevar, manglar ein (Sandsli) fagutdanna bibliotekar. 2 skular har 1,5 stilling (Årstad og Laksevåg). Reknar ein med personale utan fagutdanning er det totalt 15,9 årsverk på desse skulane.
4. Finne samarbeidsløysingar med folkebibliotek for kjøp av bibliotekarressurs til dei minste skulane.	Kombinasjonsbibliotek mellom folke og skulebiblioteket i Etne. Osterøy vgs leiger 40% bibliotekarressurs frå Osterøy bibliotek Austrheim vgs leiger 35% bibliotekarressurs frå Austrheim bibliotek
STRATEGI 2: Utvikle bibliotektenester tilpassa skulane sitt felles hovudoppdrag og kvar skule sitt studietilbod	
Mål: Skulebiblioteket skal bidra til eit godt læringsmiljø som fremjar ulike læringsstrategiar og metodar ved å ta i bruk tilgjengelege ressursar frå heile kunnskapsuniverset og gjere elevane godt rusta for livet i arbeid og fritid	
Delmål³:	Status august 2015:

³ Delmåla er noko forkorta

1. Vedta bibliotekplan på kvar skule	2-3 skular har plan for skulebiblioteket
2. Samlingane skal vere tilpassa skolen sitt fagtilbod og femne om både trykte og digitale kunnskapkjelder	Skulebiblioteka gjekk i 2014 inn i konsortiet for innkjøp og utlån av e-bøker i Hordaland. Elevar og lærarar med lånekort som er knytt opp til skulen, har tilgang til dei same e-bøkene som folkebiblioteka.
3. Skulebiblioteket skal ha eiga nettside i skolenettstaden	Biblioteket er lett synleg på dei aller fleste skulane si nettside. Fleire skulebibliotekarar er nettredaktør på skulen.
4. Arbeid for betre biblioteklokale	Deltaking i planlegging av biblioteket på Nordahl Grieg og Amalie Skram vgs. Fylkesbiblioteket har besøkt og gitt hjelp og rettleiing til fleire skular om innreiing av nye biblioteklokale og oppussing av gamle.
5. Bidra til utvikling i ein digital skule	Arbeidet er ikkje formalisert, men fleire skulebibliotekarar arbeider med digitale lærebøker, e-bøker og utvikling av nettstad.
6. Tilby og gjennomføre lesestimulerande tiltak	Blir gjort i varierende grad. Mange fagutdanna bibliotekarar set i gang med dette, men ikkje alle lærar er villig til å avstå tid til dette.
7. Vidareutvikle skulebibliotekkoordinatorfunksjonen	Dagleg rettleiing over telefon, e-post og It's Learning. Årleg fagdag for alle tilsette ved skulebiblioteka Besøker skular etter behov med opplæring i biblioteksystemet og generell rettleiing Alle nyttilsette bibliotekarar får besøk med innføring i prosjektplan, samarbeid og fylkesbiblioteket si rolle
STRATEGI 3: Modellar for "best practice" i Hordaland, besøksbibliotek	
Mål: Synleggjere skulebiblioteket sitt oppdrag ved å utvikle modellbibliotek med ideell bemanning og pedagogisk involvering. Besøksbiblioteka kan vise ulike organisasjonsmodellar og vektleggje ulike tenesteområde	
Delmål:	Status august 2015:
1. Årstad vgs med vekt på leseprosjekt og kulturarrangement i samband med studiesenteret-, undervisning i informasjonskompetanse knytt til yrkesfaga og deltaking i arbeid mot fråfall. Styrke personalressurs med 100% bibliotekar og 100% merkantil stilling	Årstad vidaregåande skule fekk eit større og ombygd bibliotek i 2013 og har utvikla seg til eit fagleg interessant besøksbibliotek. M.a. samarbeider biblioteket godt med studiesenter og det er prøvd ut mange og gode tiltak. Biblioteket har 2 årsverk bibliotekar fordelt på tre personar.
2. Nordahl Grieg vgs som frontskole for digitale tenester og arbeidsmetodar. Styrke personalressurs med 100% bibliotekar og 100% merkantil stilling	Nordahl Grieg står fram som besøksbibliotek, takka vere god integrering av biblioteket i plan- og byggeprosessen. Biblioteket har 1 årsverk bibliotekar og 50% stilling fordi skulen er knutepunktskule for døve
3. Kombinasjonsbibliotek Etne vgs og Etne folkebibliotek	Kombinasjonsbibliotek i nye Etne kulturhus opna 21.1.2012. Det er ei unik kombinasjon, der folkebiblioteket, grunnskulebiblioteket og biblioteket for den vidaregåande skulen er samlokalisert.

Vedlegg 2: Oversyn over stillingar i skulebiblioteka i november 2016

Storleik	Skule	Elevtal	Årsverk			Personar	
		sep.16	fagutdanna bibliotekar	bibliotekar u/utd	totalt i biblioteket	Tilsette	
0-100	Hjeltnes vgs ²	12		0,2	0,2	1	
	Voss husflidsskule ²	36		0	0	0	
	Rogne vgs ³	63		0,05	0,05	1	
	Bergen tekniske fagskole	73					
	Etne vgs ¹	89		0,2	0,2	1	
	Voss vgs	97					
100-300	Austevoll vgs	142		0,2	0,2	2	
	Rubbestadnes vgs	145		0,05	0,05	1	
	Osterøy vgs	196		0,4	0,4	1	
	Fitjar vgs ¹	252		0,3	0,3	1	
	Os gymnas	252		0,16	0,16	1	
	Austrheim vgs ¹	263		0,35	0,35	1	
	Norheimsund vgs og Øystese g.	281	1		1	1	
	Bergen maritime vgs ⁴	281	0,5		0,5	1	
	Arna/Garnes vgs	284	0,5	0,2	0,7	2	
	Fusa vgs ⁴	288		0	0	0	
	Bømlo vgs	295		0,2	0,2	1	
	300-500	U. Pihl vgs	300		0	0	0
		Odda vgs ³	319		0,4	0,4	1
		Voss gymnas/Nye Voss vgs	332	0,55		0,95 ⁵	1
Nye Voss vgs ³		371	0,45		0,45 ⁵		
Kvinnherad vgs		388		1,2	1,2	2	
Tertnes vgs		417	1		1	1	
Åsane vgs ³		458		0,4	0,4	2	
Os vgs		465	1		1	1	
500-800		Stend vgs	524		0,5	0,5	1
		Fyllingsdalen vgs	549	1			1
	Sandsli vgs	550		0,4	0,4	2	
	Slåtthaug vgs	555		0,6	0,6	4	
	Askøy vgs	560	1		1	1	
	Olsvikåsen vgs	591	1		1	1	
	Bergen Katedralskole ³	596	1		1	1	
	Langhaugen vgs	614	1		1	1	
	Laksevåg vgs ³	727	1		1	2	
	800-1100	Sotra vgs ³	810	1	0,75	1,75	3
Stord vgs ³		846		1,3	1,3	2	
Årstad vgs ³		862	1	0,5	1,5	2	
Nordahl Grieg vgs		919	1	0,5	1,5	2	
Amalie Skram vgs		1034	1	0,5	1,5	2	

	Knarvik vgs ³	1049	1	0,3	1,3	2
	Skulebibliotekkoordinator		1			
	Sum	16885	16,5	9,06	24,66	50

¹ Kombinasjonsbibliotek folke- og skulebibliotek, ² Samanslåing av skulane på Voss 2016/17 til Voss gymnas og Voss vgs elevar

³ Vaksenopplæringslevar er ikkje med i elevtalet, ⁴Fagskule er ikkje med i elevtalet, ⁵to stillingar fordelt på ein person